

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมต่อชุมชนที่อยู่โดยรอบจากการดำเนินโครงการสวนสัตว์กลางคืน จังหวัดเชียงใหม่ ได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งลักษณะของงานวิจัยเป็นการรวบรวมข้อมูลเพื่อให้เห็นภาพรวมของผลกระทบที่เกิดขึ้นระหว่างดำเนินโครงการในช่วงเวลา ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2546 จนถึง เดือน มีนาคม 2548 และเพื่อให้เข้าใจถึงสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาในประเด็นต่างๆ ประกอบด้วย ลักษณะของโครงการสวนสัตว์กลางคืน บริบทของชุมชน และผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาตามขั้นตอนดังนี้

3.1 ข้อมูลและแหล่งข้อมูล

3.1.1 แหล่งข้อมูลเอกสาร

แหล่งข้อมูลเอกสารที่ใช้ประกอบในการศึกษาผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมจากโครงการสวนสัตว์กลางคืน ประกอบด้วย

1) เอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อหาแนวคิดทฤษฎี ซึ่งช่วยให้ผู้วิจัยได้นำมาใช้ในการพัฒนากรอบแนวคิด ละเอียดแนวทางในการศึกษาครั้งนี้ โดยแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษานี้มีดังนี้

- แนวคิดเรื่องผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยว
- แนวคิดเรื่องการประเมินผลกระทบทางสังคม
- แนวคิดเรื่องเกี่ยวกับสังคม และมิติทางสังคม

2) เอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการสวนสัตว์กลางคืน ได้แก่ รายงานการประชุมเชิงปฏิบัติการ – แผนแม่บท โครงการเชียงใหม่ ไนซ์ซาฟารี จังหวัดเชียงใหม่ รายงานการประชุมคณะกรรมการเพื่อศึกษาวางแผนและดำเนินการเกี่ยวกับการจัดตั้งสวนสัตว์กลางคืน จังหวัดเชียงใหม่ และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว (สสค.) รายงานผลการปฏิบัติงานโครงการเชียงใหม่ไนซ์ซาฟารีภาคสนาม ประจำปี 2547 และแผนปฏิบัติการปี 2548 และแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมโครงการสวนสัตว์กลางคืน จังหวัดเชียงใหม่ โดยเอกสารดังกล่าวได้มาจากสำนักงานป่าไม้เขต 1 และอีกส่วนหนึ่งได้มาจากกองการบริหารส่วนตำบลแม่เหียะ นอกจากนี้ยังมีข้อมูลที่ได้มาจากข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ คือ รายงานผลการดำเนินงานก่อสร้างโครงการสวนสัตว์

จังหวัดเชียงใหม่ ของกรมทหารช่างที่นำเสนอความก้าวหน้าของการก่อสร้างในรูปแบบของ Power Point หนังสือ บทความ สิ่งพิมพ์

3) เอกสารที่เกี่ยวข้องกับชุมชนที่ทำการวิจัย คือ หมู่บ้านตองกาย บ้านพ่อน บ้านหนองควาย และบ้านตองกายเหนือ โดยรวบรวมเอกสารจากองค์การบริหารส่วนตำบลหนองควาย สถานีอนามัยตำบลหนองควาย เอกสารที่มีการบันทึกไว้ของวัดหนองควาย (โพธิ์พิชิต) และวัดตองกาย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในชุมชนทั้ง 4 หมู่บ้าน

3.1.2 แหล่งข้อมูลจากบุคคล

การศึกษาครั้งนี้มุ่งจะศึกษาถึงผลกระทบในมิติทางสังคม และสิ่งแวดล้อมซึ่งอยู่ระหว่างการดำเนินโครงการสวนสัตว์กลางคืน ซึ่งผลกระทบที่ได้รับนั้นมีความแตกต่างกันในแต่ละบุคคล ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้คัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ทั้ง 4 หมู่บ้าน โดยแบ่งตามลักษณะของการให้ข้อมูล ดังนี้

1) กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ

- เจ้าหน้าที่สถานีอนามัยตำบลหนองควาย จำนวน 2 คน
- เจ้าหน้าที่จากสำนักงานป่าไม้เขต 1 จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 1 คน
- เจ้าหน้าที่ดูแลด้านสิ่งแวดล้อมภายใน โครงการสวนสัตว์ระหว่างที่มีการดำเนินการก่อสร้าง จำนวน 1 คน

2) กลุ่มแกนนำชุมชน

- ผู้ใหญ่บ้าน และ กำนันตำบลหนองควาย จำนวน 4 คน
- แม่บ้าน หมู่บ้านละ 3 คน
- เยาวชน หมู่บ้านละ 2 คน
- ผู้อาวุโสในชุมชน หมู่บ้านละ 2 คน
- อาสาสมัครสาธารณสุข หมู่บ้านละ 4 คน
- คณะกรรมการหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 4 คน

3) กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพในชุมชน

- อาชีพค้าขาย
- อาชีพรับจ้างทั่วไป และ กสิกรรม ปลูกพืชผัก ปลูกผลไม้ ปลูกข้าว ปลูกพืชไร่
- อาชีพเกษตรกรรม / เกือบของป่า
- กลุ่มผู้สูญเสียพื้นที่

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษาผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมจากโครงการสวนสัตว์กลางคืน ในครั้งนี้สามารถแบ่งได้เป็น 2 ส่วนคือการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับรายละเอียดและลักษณะของโครงการสวนสัตว์กลางคืน และอีกส่วนคือการเก็บรวบรวมข้อมูลจากชุมชนที่ได้รับผลกระทบ ดังนี้

3.2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล รายละเอียดเกี่ยวกับโครงการสวนสัตว์กลางคืน

การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับโครงการสวนสัตว์กลางคืนถือได้ว่ามีความยากลำบากที่สุด เนื่องจากไม่ได้มีการเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณชนให้ทราบนอกจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง แม้แต่ผู้ที่เกี่ยวข้องเองก็ยังไม่มีความชัดเจนมากนัก เพราะเป็นโครงการที่สั่งการโดยตรงมาจากนายกรัฐมนตรี ทำให้ผู้วิจัยต้องใช้ความพยายามอย่างมากในการเข้าไปสืบค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับโครงการสวนสัตว์กลางคืน ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 ระยะดังนี้

ระยะแรก ก่อนที่จะเริ่มมีการดำเนินการก่อสร้างโครงการสวนสัตว์กลางคืนผู้วิจัยได้ขอให้ คุณศุภลักษณ์ ล้อมลาย ซึ่งเป็นเพื่อนเรียนด้วยกัน ได้พาผู้วิจัยไปพบกับนายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่เหิยะ ซึ่งคุณศุภลักษณ์ มีความคุ้นเคยกับท่านนายกฯ เป็นอย่างดี แต่เมื่อไปถึงไม่เจอท่านนายกฯ แต่ได้พบกับเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์แทน และเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้ผู้วิจัยได้เข้าไปสืบค้นหาข้อมูลของโครงการผ่านเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ หลังจากที่ได้ไปพบกันในครั้งนั้น ผู้วิจัยได้นัดหมายกับเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ ให้พาข้าพเจ้าเข้าไปยังพื้นที่ดำเนินโครงการสวนสัตว์กลางคืนซึ่งในช่วงนั้นมีกรกันพื้นที่ไม่ให้บุคคลภายนอกเข้าไปเนื่องจากมีการวางแผนดำเนินการแล้ว หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ขอเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการ โดยผ่านเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ โดยครั้งนั้นเอกสารชุดแรกที่ได้มา คือ แผนกรอบแนวคิดในการดำเนินโครงการสวนสัตว์กลางคืน และต่อมาประมาณ 4-5 เดือนผู้วิจัยก็ได้เอกสารชุดที่สองมา ซึ่งเอกสารชุดนั้นคือ แผนแม่บทของโครงการสวนสัตว์กลางคืน ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบถึงลักษณะของโครงการสวนสัตว์กลางคืนมากขึ้น

ระยะที่สอง เป็นช่วงที่เริ่มมีการดำเนินการก่อสร้างบางส่วนระยะนั้นผู้วิจัยไม่สามารถที่จะเข้าไปในโครงการได้เนื่องจากมีการสร้างรั้วรวมถึงติดป้ายประกาศข้างรั้วห้ามถ่ายรูป ผู้วิจัยจึงได้เข้าไปยังวัดดอยแก้วซึ่งติดกับโครงการเพื่อสังเกตการณ์ดำเนินกิจกรรมต่างซึ่งก็ไม่ได้ทำให้ผู้วิจัยเห็นอะไรมากนัก ผู้วิจัยจึงได้ทำหนังสือเพื่อขออนุญาตในการไปเก็บข้อมูล ไปยังสำนักงานป่าไม้เขต 1 จังหวัดเชียงใหม่ ขณะนั้นผู้วิจัยได้พบกับคุณ สมชัย เบญจชย ซึ่งเป็นนักวิชาการป่าไม้ที่เป็นผู้ประสานงานโครงการสวนสัตว์กลางคืนจังหวัดเชียงใหม่ในขณะนั้น จากการเข้าไปสัมภาษณ์ก็ไม่ได้ทำให้ทราบข้อมูลอะไรมากนัก แต่ผู้วิจัยก็ไม่ละความพยายามผู้วิจัยได้เข้าไปติดต่อพูดคุยหลายครั้ง จนกระทั่งช่วงหนึ่งที่มีการดำเนินการก่อสร้างเริ่มรุดหน้า ประกอบกับความคุ้นเคยที่เข้าไป

บ่งชี้ ทำให้คุณสมบัติได้ให้เอกสารจำนวนหนึ่งเกี่ยวกับโครงการ ได้แก่ ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ นำเสนอความก้าวหน้าของการดำเนินงานของกรมทหารช่างที่รายงานความก้าวหน้าของการดำเนินงานให้คณะกรรมการ สสค. ได้รับทราบ นอกจากนี้ยังมีบันทึกรายงานการประชุม คณะกรรมการ สสค. ตั้งแต่ปี 2545 จนถึงปี 2547 รวมถึงรายงานผลการปฏิบัติงานโครงการ เชียงใหม่ไนท์ซาฟารีภาคสนามประจำปี 2547 และแผนปฏิบัติการ ประจำปี 2548 รวมถึงแนวทาง ในการจัดสิ่งแวดล้อมของโครงการไนท์ซาฟารีที่จัดทำขึ้นโดยสำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม ซึ่งระยะเวลาระหว่างระยะแรกและระยะที่สอง ใช้เวลาประมาณ 2 ปี คือตั้งแต่ ปลายปี กลางปี 2546 ถึง ต้นปี 2548 ที่ผู้วิจัยได้พยายามรวบรวมรายละเอียดเกี่ยวกับ โครงการสวน สัตว์กลางคืน แต่ทั้งนี้และทั้งนั้น เอกสารที่ได้มามีหลายอย่างก็ยังไม่ได้อธิบายรายละเอียดที่ชัดเจน

3.2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากชุมชนที่ได้รับผลกระทบจำนวน 4 หมู่บ้าน

การเก็บรวบรวมข้อมูลของชุมชนทั้งสี่หมู่บ้านผู้วิจัย แยกเป็น 3 ระยะดังนี้
ระยะแรก เป็นช่วงของการสำรวจชุมชนเบื้องต้น ผู้วิจัยได้อาศัยความสนิทสนม และความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยตำบลหนองควาย ประกอบกับพื้นที่ที่ทำการศึกษามีผู้วิจัย เคยผ่านไปผ่านมาอยู่บ้างทำให้รู้จักพื้นที่พอสมควร ในการเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูลได้ว่า เจ้าหน้าที่สถานีอนามัยเป็นตัวละครสำคัญที่ทำให้ผู้วิจัยได้พบปะและรู้จักบุคคลต่างๆ ภายในชุมชน ได้แก่ กำนันตำบลหนองควาย กำนันต่อน วงศ์แก้ว ผู้ใหญ่บ้านบ้านพ่อน พ่อหลวงอินตา หลวงใจ ผู้ใหญ่บ้านบ้านตอทราย พ่อหลวงสิน คำม่วง, พระอาจารย์สมพงษ์ เจ้าอาวาสวัดคอยแก้ว พระ สมบูรณ์เจ้าอาวาสวัดหนองควาย พ่อน้อยต้น ข้าวเหนียว พ่อน้อยสม ข้าวจ้าว พ่ออุ้ยปิง ปะเป็็น พ่ออุ้ยโม๊ะ มาลา แม่อุ้ยคำ ไชยวงศ์ ซึ่งเป็นผู้อาวุโสในชุมชนทั้ง 4 หมู่บ้าน นอกจากนี้ยังมี พ่อปิ่น เจริญศรี พ่อหนานสมเพียร คำยัน อาจารย์กฤษดา ป่าระพรหม ซึ่งเป็นผู้รู้ในชุมชนและยังมีกลุ่ม อาสาสมัครสาธารณสุข กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงได้ขอความอนุเคราะห์จาก ผู้นำชุมชนทั้งสี่หมู่บ้านอำนวยความสะดวกในการเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูลในชุมชน และได้ทำการ สืบสวนชุมชนทั้งสี่หมู่บ้านอย่างคร่าวๆ โดยการนำทางของเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยตำบลหนองควาย ซึ่งในการสำรวจครั้งนี้ทำให้ผู้วิจัยได้เห็นสภาพทั่วไปของชุมชนทั้งสี่หมู่บ้าน และได้นำมาวางแผน ในการที่จะเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูลเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยได้เลือกหมู่บ้านตอทรายและตอง ทรายเหนือ เป็นสองหมู่บ้านแรกที่จะเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูลเนื่องจากทั้งสองหมู่บ้านเดิมเคยเป็น หมู่บ้านเดียวกันแต่ได้มีการแบ่งแยกภายหลังนอกจากนี้หมู่บ้านทั้งสองยังมีพื้นที่ติดกับ โครงการ มากที่สุด โดยเฉพาะวัดคอยแก้วที่อยู่ในเขตของบ้านตอทรายเหนือและมีพื้นที่ติดกับพื้นที่ดำเนินการ

โครงการสวนสัตว์กลางคืน หลังจากนั้นจึงได้วางแผนที่จะเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูลในหมู่บ้านหนองควาย และบ้านพอนตามลำดับ

การเข้าไปสำรวจชุมชนทั้งสี่หมู่บ้านในระยะนี้ผู้วิจัยได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลลักษณะทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมของชุมชน แหล่งน้ำ สาธารณูปโภคภายในหมู่บ้าน เส้นทางคมนาคมภายในหมู่บ้านรวมถึงการประกอบอาชีพของคนในชุมชน รวมถึงได้เข้าไปติดต่อข้อมูลเบื้องต้นจากองค์การบริหารส่วนตำบลหนองควายและจากเจ้าหน้าที่สถานีอนามัย ในครั้งนั้นทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลจำนวนประชากร แผนที่ของชุมชนทั้งสี่หมู่บ้าน

ระยะที่สอง หลังจากที่ผู้วิจัยได้เข้าไปทำสำรวจพื้นที่หลายครั้งทำให้มีความคุ้นเคยกับพื้นที่และคนภายในชุมชนพอสมควร ทำให้ผู้วิจัยได้มีโอกาสพูดคุยซักถามประวัติความเป็นมาของชุมชนทั้งสี่หมู่บ้านจากผู้อาวุโสในชุมชนบ้าง จากพระบ้าง และจากผู้รู้ โดยเฉพาะหมู่บ้านดองกายและดองกายเหนือ พ่อปิ่น เจริญศรีเป็นผู้ที่ให้ข้อมูลกับผู้วิจัยได้อย่างกว้าง จากการสัมภาษณ์ในระยะหนึ่งทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลประวัติความเป็นมาของชุมชน อาชีพ และลักษณะเศรษฐกิจของชุมชน รวมถึงประเพณี และความเชื่อต่างๆ ของหมู่บ้าน พร้อมกันนั้นผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้าร่วมในพิธีสืบชะตาของหมู่บ้านดองกายและดองกายเหนือด้วย

ในระยะนี้ข้อมูลที่ได้ส่วนใหญ่จะเป็นข้อมูลเกี่ยวกับ ประวัติความเป็นมา การประกอบอาชีพของคนในชุมชนในอดีตจนถึงปัจจุบัน รายได้ของคนในชุมชน ประเพณีและความเชื่อต่างๆ ของคนในชุมชน

ระยะที่สาม ช่วงนี้ถือได้ว่าเป็นช่วงสำคัญและใช้ระยะเวลายาวนานมากที่สุดเพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบที่ผู้วิจัยจะได้นำมาเสนอให้เห็นถึงผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นกับชุมชน ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการประชุมกลุ่มย่อยกลุ่มละประมาณ 15 - 19 คนซึ่งแต่ละหมู่บ้านมีคนเข้าร่วมต่างกัน ในการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อให้เกิดความคิดที่หลากหลายผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือไปยังผู้นำชุมชนเป็นผู้ประสานคนเข้าร่วมประชุมขณะที่ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มผู้เข้าร่วมประชุม ต้องประกอบด้วย ผู้นำชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข กลุ่มแม่บ้าน และกลุ่มประกอบอาชีพที่มีในชุมชนเช่น ค้าขาย กสิกรรม เก็บของป่า เป็นต้น

ในการประชุมกลุ่มย่อยทำให้ผู้วิจัยได้ประเด็นของผลกระทบที่เกิดขึ้น และผู้วิจัยที่สังเกตผู้ให้ข้อมูลหากมีประเด็นที่น่าสนใจและประเด็นที่ยังไม่ครบถ้วน ผู้วิจัยได้จดบันทึกไว้ และทำการประชุมกลุ่มย่อยอีกครั้งตามกลุ่มที่ได้รับผลกระทบที่มีลักษณะคล้ายคลึง ซึ่งมีขนาดเล็กกว่าเดิมคือ 5 - 7 คนต่อกลุ่มแล้วแต่ว่ากลุ่มไหนมีคนได้รับผลกระทบมากหรือน้อย หากประเด็นที่ได้ยังไม่ชัดเจน ผู้วิจัยใช้วิธีเข้าไปสัมภาษณ์โดยการเข้าไปพูดคุย และการใช้โทรศัพท์ ซ้ำอีกครั้งหนึ่ง

ซึ่งในการเข้าไปเก็บข้อมูลในชุมชนทั้งสามระยะนี้ได้รับความร่วมมืออย่างดีจากคนภายในชุมชน โดยเฉพาะ พระอาจารย์สมพงษ์ เจ้าอาวาสวัดคอยแก้ว และพ่อปิ่น เจริญศรี ที่ให้ข้อมูลกับผู้วิจัยได้เกือบทุกเรื่อง

สำหรับวิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. การสังเกต (Observation)

ระยะแรกผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non – participant Observation) โดยผู้วิจัยเข้าไปสำรวจและสังเกต รวมถึงการจดบันทึก สภาพทั่วไปในชุมชน เช่น ลักษณะการตั้งบ้านเรือน ถนนหนทางภายในชุมชน แหล่งน้ำ ป่าไม้ในสถานที่สำคัญๆ ในชุมชน เช่น วัด โรงเรียน ประปาหมู่บ้าน เป็นต้น รวมถึงกิจกรรมต่างของชุมชน เช่น ประกอบอาชีพ วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ หลังจากผู้วิจัยเริ่มมีความคุ้นเคยกับชุมชนมากขึ้น จึงได้ใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยเข้าไปสร้างความคุ้นเคยกับคนในชุมชน และเข้าร่วมกิจกรรมการรวมกลุ่มต่าง ๆ ของคนในชุมชน เช่น งานสืบชะตาหมู่บ้าน งานทำบุญข้าวใหม่ และการประชุมคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อให้เห็นภาพความสัมพันธ์ ความเชื่อและพิธีกรรม ของคนภายในชุมชน

2. การสัมภาษณ์ (Interview)

ผู้วิจัยจะใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบอกต่อ (Snowball sampling) ผู้วิจัยได้ใช้คำถามในการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยกำหนดประเด็นการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้าอย่างคร่าว ทั้งนี้อาจมีการปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ ประเด็นที่ใช้สัมภาษณ์ประกอบด้วย

(1) ลักษณะของโครงการฯ ได้แก่ แนวคิด วัตถุประสงค์ และวิธีการดำเนินงาน ได้จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของภาครัฐ

(2) สภาพทั่วไปของชุมชน ได้แก่ ประวัติความเป็นมาของชุมชน ลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของชุมชน ได้จากการสัมภาษณ์ผู้อาวุโส ผู้นำชุมชน และผู้รู้ ในชุมชน

(3) ผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ได้จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ผู้อาวุโสในชุมชน ผู้รู้ รวมถึงผู้ที่ได้รับผลกระทบ ได้แก่ เจ้าอาวาสวัดคอยแก้ว ผู้ที่สูญเสียพื้นที่ทำกิน

3. การประชุมกลุ่มย่อย (Focus group Discussion)

ประชุมกลุ่มย่อยแต่ละหมู่บ้านจะมีผู้เข้าร่วมประมาณ 10 – 15 คน ต่อหนึ่งกลุ่ม โดยผู้ร่วมสนทนาจะประกอบไปด้วย ผู้นำชุมชน ผู้อาวุโส แม่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุข เยาวชน รวมถึงผู้ที่ได้รับผลกระทบ จากการดำเนิน โครงการสวนสัตว์กลางคืน ร่วมกันให้ข้อมูล และเกิดการเสนอข้อคิดเห็น และข้อโต้แย้ง ว่าสิ่งที่เป็นผลกระทบนั้นเกิดขึ้นจริงหรือไม่ จนได้ข้อสรุปร่วมกัน

การนัดหมายประชุมผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือไปยังเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยประสานงานกับอาสาสมัครสาธารณสุขในหมู่บ้านนั้นเป็นผู้นัดหมาย การประชุมกลุ่มย่อยจะทำหมู่บ้านละ 1 ครั้ง โดยใช้เวลาหลังรับประทานอาหารเย็น ประมาณสัก 2-3 ชั่วโมง แต่หากพบว่าการประชุมกลุ่มย่อยในครั้งนั้นประเด็นที่ได้ยังไม่ชัดเจน ก็จะทำการประชุมกลุ่มย่อยซ้ำอีกครั้งหนึ่ง โดยทางผู้วิจัยจะเป็นผู้เลือก ซึ่งการประชุมซ้ำจะเป็นกลุ่มที่เล็กกว่าเดิมแต่จะเลือกเฉพาะที่ได้รับผลกระทบมาประชุมกันอีกครั้ง

การประชุมซ้ำหากประเด็นที่ได้ยังไม่ชัดเจนผู้วิจัยจะใช้วิธีการนัดสัมภาษณ์ในรายที่ได้รับผลกระทบ อีกครั้งหลังจากที่มีการประชุมกลุ่มย่อยเสร็จสิ้นลง เพื่อจะได้ข้อมูลที่ถูกต้อง สมบูรณ์ และเป็นจริงมากที่สุด

3.3 การตรวจสอบข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูล จะใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบ 3 เสา (Data Triangulation) (สุภางค์ จันทวานิช, 2542) ซึ่งจะพิจารณาจากองค์ประกอบ 3 อย่าง แหล่งเวลา แหล่งบุคคล แหล่งสถานที่ โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่แตกต่างกัน เพื่อดูความเหมือนและแตกต่างกันของข้อมูล ถ้าหากมีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับเวลา บุคคล สถานที่ และใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลแตกต่างกันของผู้ให้ข้อมูลแล้ว ข้อมูลที่ได้เหมือนหรือซ้ำ ๆ กันผู้วิจัยถือว่าข้อมูลเชื่อถือได้

ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมทั้งจากเอกสารและบุคคลผู้วิจัยจะนำมาจัดหมวดหมู่และนำมาวิเคราะห์จากเนื้อหาที่ได้ (Content Analysis) เพื่อหาความเชื่อมโยงและหาความสัมพันธ์ของข้อมูลหรือปรากฏการณ์ ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูล โดยการลงพื้นที่แบบวนซ้ำ เพื่อให้ได้ข้อมูลยืนยันข้อมูลในบางประเด็นที่ยังไม่ครบถ้วน และชัดเจน เพื่อในสะท้อนถึงผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจาก โครงการสวนสัตว์กลางคืนต่อชุมชน โดยได้แยกประเด็นในการวิเคราะห์ดังนี้

(1) วิเคราะห์ แนวคิด วัตถุประสงค์ และวิธีการดำเนินการ จะศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ มาประกอบกันกับการสัมภาษณ์ แล้วนำมาวิเคราะห์ว่า โครงการสวนสัตว์

สร้างขึ้นเพื่ออะไร มีวัตถุประสงค์และมีการดำเนินโครงการ ในการก่อสร้างต่าง ๆ รวมถึงกิจกรรมของโครงการฯ เป็นอย่างไร

(2) วิเคราะห์บริบทของชุมชน ที่ได้จากการสัมภาษณ์ และสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การประชุมกลุ่มย่อย มาประกอบกัน เพื่อเสนอในภาพรวมของ ประวัติความเป็นมา ลักษณะทางกายภาพ ลักษณะประชากร และลักษณะทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ของชุมชน ทั้งในอดีตและปัจจุบันเป็นอย่างไร

(3) วิเคราะห์ผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากโครงการสวนสัตว์ กลางคืนต่อชุมชน โดยวิเคราะห์ประกอบกันใน 3 ส่วน คือ ส่วนแรกคือตัวโครงการฯ ส่วนที่สองคือ บริบทของชุมชน ส่วนที่สามคือจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับผลกระทบทางสังคม และสิ่งแวดล้อม จากผู้ให้ข้อมูลหลัก นำมาพิจารณาร่วมกันเพื่อวิเคราะห์ว่าผลกระทบที่อันเนื่องมาจากโครงการสวนสัตว์กลางคืนต่อชุมชน มีอะไรบ้างแล้วเป็นอย่างไร

ซึ่งในการวิเคราะห์ในแต่ละประเด็นที่กล่าวมาผู้วิจัยจะกระทำในสองส่วน คือ ส่วนแรกทำการวิเคราะห์ไปพร้อม ๆ กับการเก็บข้อมูลเพื่อใช้เป็นแนวทางในการเก็บข้อมูลในช่วงต่อไป ส่วนที่สอง ทำการวิเคราะห์ข้อมูลหลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนามเพื่อประเมินความก้าวหน้าของงานและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยจะวิเคราะห์คุณลักษณะและจัดหมวดหมู่เพื่อหาความเชื่อมโยงและความสัมพันธ์ของข้อมูล พร้อมกับการตรวจสอบข้อมูล เพื่อเสนอภาพรวมของโครงการฯ บริบทชุมชน ผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้น รวมถึงความคิดเห็น และการตัดสินใจของคนในชุมชน จากการดำเนินโครงการสวนสัตว์กลางคืน จังหวัดเชียงใหม่ โดยการพรรณนาหรืออธิบายเปรียบเทียบกับแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมต่างๆ ที่ผู้วิจัยได้ทบทวนมา